

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı: 5129
Tarih: 23.01.2020

10/2427

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Cezaevlerinde yaşanan hak ihlallerinin ve hukuksuzlukların araştırılması, tespiti ve incelenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Saruhan OLUÇ

HDP Grup Başkanvekili

İstanbul Milletvekili

GEREKÇE

Son dönemde cezaevlerinde yaşanan hak ihlalleri insan hakları örgütlerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve hukuk örgütlerinin raporlarına yansımaktadır. Tutuklu ve hükümlülerin en fazla maruz kaldığı hak ihlalleri; mahpusların tek kişilik hücrelere konulması, süngerli oda uygulamaları, cezaevi görevlilerinin uyguladığı kötü muamele, yiyecek miktarının azlığı ve yemeklerin hijyenik olmayışı, disiplin cezalarının keyfi bir biçimde uygulanması, mektupların mahpuslara ulaştırılmaması, kalabalık koğuşlar, hasta mahpusların tedavi süreçlerinin aksatılması, kelepçeli muayene dayatması, ilaçların verilmemesi, kitap ve yayınların verilmemesi ve toplatılması, sohbet hakkı, spor ve kültürel faaliyetlerin kısıtlanması, kaloriferlerin yanmaması, anneleri ile birlikte cezaevinde kalan çocukların ihtiyaçlarının gözetilmemesi, ziyaretçilere yönelik onur kırıcı muameleler ve ziyaret hakkının engellenmesi, çıplak arama uygulamaları, mahrem alanlara kameralar konulması, havalandırma boşluklarının tel örgülerle çevrilmesi gibi kişilerin en temel haklarına ilişkin ihlallerdir.

Çok sayıda mahpus tarafından iletilen bir diğer önemli husus da can güvenliği kaygısının yoğun biçimde yaşandığına ilişkindir. Cezaevi görevlileri tarafından darp edilen ve tek kişilik hücrelere konulan mahpuslar, görevlilerin kendilerini ölümle tehdit ettiklerini ifade etmektedirler. Tutuklu ve hükümlülerin ikametgahlarına uzak cezaevlerinde kalması ziyarete giden aileleri için ayrıca zorluğa sebep olmaktadır. Çok uzak kentlerdeki cezaevlerine görüşe giden ailelerin trafik kazası geçirmesi, maddi zorluklar yaşaması da sıkça karşılaşılan sorun alanlarından.

Cezaevinde yaşama koşulu bulunmayan ve infazının bir an önce durdurulması gereken birçok hasta tutsak bulunmaktadır. İnsan Hakları Derneği'nin Ekim 2019 verilerine göre, 220 bin kapasiteli Türkiye cezaevlerinde kapasitesini aşan bir şekilde yaklaşık 280 bin kişi, bunlar arasında 457'si ağır olmak üzere 1334 hasta mahpus bulunmaktadır. Resmi olmayan ancak çeşitli sivil toplum kuruluşlarının verilerine göre ise sadece 2019 yılında toplamda 50 hasta tutuklu/hükümlü yaşamını yitirmiştir. Bu tutsakların bağımsız bir heyet tarafından muayene edilip raporlarının hazırlanması gerekirken, Adli Tıp Kurumu tarafından raporları hazırlanmakta, çok riskli gruplara bile 'cezaevinde kalabilir' raporu verilmektedir. ATK 'cezaevinde kalamaz' raporu verse dahi, 'kişinin toplum açısından sakınca teşkil ettiği' gibi bahanelerle denetimli serbestlik şartlarından faydalanması engellenmektedir.

Son dönemlerde hasta tutsaklardan gelen haberler, hak ihlallerinin arttığını da göstermektedir. 28 yıldır cezaevinde bulunan hasta tutsak Nurcan Bakır'ın tedavisi için başvurular yapılmasına rağmen kendisiyle ilgili hiçbir girişimde bulunulmamıştır, bunun

üzerine Bakır, bu uygulamalara dayanamayarak cezaevinde yaşamına son vermiştir. 24 Ocak 2020 tarihinde Tekirdağ Cezaevinde bulunan Hüseyin Polat'ın, boyun ağrısı şikâyetiyle cezaevi revirine gitmesi üzerine kendisine ağı kesici iğne olarak boyundan bir iğne yapılmış, vücudu bu iğne sonucu ödem toplayınca, Polat, kan kusmaya başlamıştır. Kaldırıldığı hastanenin ilgili bölümünün dolu olduğu gerekçesiyle başka bir bölümde müdahale edilmiş ancak burada kan kaybından hayatını kaybetmiştir. Bu doktorlar hakkında işlem yapılıp yapılmadığı belli değildir.

Uluslararası hukuka göre, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin yaşam hakkı konusunda, devletin ilgili-sorumlu kurum ve makamları yükümlülükler taşımaktadır. Özellikle sağlığa erişim hakkı konusunda cezaevinde olmayan kişilerle eşit şartlarda bulunmasını sağlamak, söz konusu kurum ve makamların en önemli sorumluluklarındandır.

Mahpuslardan tarafımıza gönderilen mektuplardan, basındaki haberlerden ve son olarak da eski eş genel başkanımız Gültan Kışanak'ın Yeni Yaşam Gazetesi'ne yazdığı yazıyla kamuoyuna yansıdığı gibi, mahpuslara gönderilen kitaplar ve yayınlar keyfi bir biçimde kısıtlanmaktadır. Sözgelimi, Edirne, Kandıra, Osmaniye, Tekirdağ gibi cezaevlerinde yönetimler kitapları yasaklayan kararlar alarak, mahpuslara para karşılığı yalnızca kantinden kitap almalarını dayatmaktadır. Kimi cezaevlerinde ise, koğuşlar basılarak kitaplar toplatılmakta, mahpusların dostları ve ailelerince gönderilen kitaplar ise kendilerine teslim edilmemektedir. Süreli ve süresiz yayınlara dönük sansür uygulamaları, ceza içinde ceza pratiği oluşturan insan hakkı ihlalleridir.

Bütün bunlara bağlı olarak, cezaevlerinde işkence ve kötü muamelenin önüne geçilmesi, keyfi yasakların durdurulması, hasta mahpusların sağlığa erişim hakkının insan onuruna yakışır bir hale getirilmesi ve ağır hasta mahpusların durumuna ilişkin çözüm sağlanması amacıyla Meclis Araştırması açılması önem arz etmektedir.